

MONTE PALOMAR-EN ONDOKO GOGOETAK

Nork bere temak ditu. Nik ere bai neureak. Badakit. Eta beti ere, urrundik bederen, Astronomiak erakartzen nau. Izartegiari buruzko berriek gudan zuzpertzten duten ikara bera da ka-koa, agian.

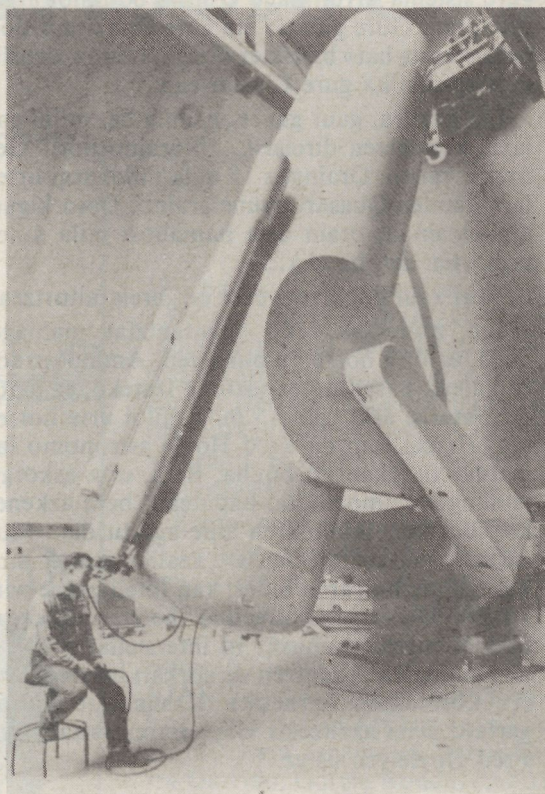
Kaliforniara etorri nintzenez geroztik, hemengo Obserbatorio famatu horietako bat bederen ikusi nahi nuen. Hubble ospetsuak zuzendu zuen «Wilson Observatory» delakoa dago bertena. Baina nik Monte Palomar-era joan nahi nuen: berrehun bat kilometro Los Angeles-tik. Baina...

Behinola, dena dela, Palomar izan baldin bazen ere teleskopiorik handiena zuen begiralekoa, gaur ez da hala. Eta askoz ere hunkigarriago gertatzen dira radio-teleskopio erraldoiak: Arecibo-koak, esate baterako, (Puerto Rico), mila oin ditu diametroan (hirurehun metro). Baina mogitzen diren beste batzu (Estonian, Japonen, Samarkandan aurten, 70 m. diametrokoa, Gengis Khan eta Tamerlan-en aberrian zerua miatzen ari...) askoz ere harrigarriago dira. Badakit.

Hala ere, Monte Palomar-ek erakartzen ninduen.

Baina teleskopio nagusia ikus badaiteke ere (530 tonelada, 200 azbete diametro, 12 urtez leundutako lente gaitzak 15 tonelada pisatzen dituelarik), Monte Palomar lan-lekua da; eta ez turismo-lekua. Mendialde ederra hura, hori bai; nahiz beldurgarria ere: baztar guztietan irakurtzen dira letreroak, kaskabel-sugeen arriskua gogoraziz. Erakustoki txiki bat, fotoz eta liburuz hornitua. Hori da dena. Teleskopio nagusiaren domo borobila, bere buruz mintzo zaigu; eta, nahi izan gabe ere, kosmoari eskainitako tenploa dirudi.

Baina giro hartan, anitz lekutan ikusitako foto berek eta zifra berek, asaldua piztutzen dute gudan: Andromeda, foto ederrean ageri (bertan hartua, jakina), gure «galaxia bizkia»... Distantzia? 2.100.000 argi-urte; alegia, argiak bi miloi eta ehun mila urte behar dituela handik hona etortzeko... 300.000 kilometro segunduan eginik, eta egunak 86.400 segundo izanik, kon-tua erraza da: argi-urte batek 9,46 biloi kilometro ditu; eta Andromeda «bizkitik» gugana

10,41 triloio kilometro... bakarrik. Edo, garbi-kiago ikusteko, 10.410.000.000.000.000 kilometro. 10,41 eta orain 16 zero koma 41 horren ondoan. Nork esan du Los Angeles «urruti» dagoenik?

Orain planketa handi bat egin dute nazio nagusiek, denen artean Kosmotik uhin berezirik ote datorren ikertzeko. Burutik eginak ote? Ez dirudi. Gure galaxian bakarrik (Andromedan bezalaxe) 200.000.000.000 izar dagoela kalkulaten da. Berrehun bat mila miloi izar. Eman dezagun bizia gauza zaila dela, eta planeta bizidun bakar bat dagoela miloi izar bakoitzeko. Hala ere, gure galaxian bakarrik, 200.000 planeta interesgarri izan daitezke... Radio-teleskopio batzu adi jartzea ez da erokeria.

Gure planeta ez baita inondik ere «berezia». Gure galaxian, kanpo aldeko beso batetan dago gure eguzkia; leku «arrunt» batetan, erdialdetik oso urruti. Es dago, zinez, arrazoirik, «Lurra» deritzan planeta hau, gauza «berezia» eta «bakarra» izateko. Ezerk ez du ezer berezirik somarazten beso eskerge horretan galduta goazelarik.

